

Woordenlijsten Nederlands havo

Tijdens de examencursus Nederlands ga je veel teksten lezen en examenvragen maken. Daarin komen vaak moeilijke woorden en signaalwoorden voor. Als je Nederlands lastig vindt, bijvoorbeeld omdat het niet je moedertaal is, kan dat het begrijpen van de vragen moeilijk maken. Deze woordenlijst helpt je daarbij. In de lijst staan begrippen en signaalwoorden die vaak voorkomen op het examen. Als je deze vooraf leert, begrijp je de teksten en vragen sneller en beter en kun je je tijdens de cursus beter concentreren op het oefenen met de stappenplannen. Ook als je niet alles onthoudt, helpt het om de woorden al eens gezien te hebben.

Signaalwoorden en signaalzinnen

Signaalwoorden en signaalzinnen geven veel prijs over de opbouw van een tekst of een gedeelte daarvan. Ze wijzen op het verband tussen (delen van) zinnen en tussen alinea's. Ze helpen je dus de opbouw van de tekst en wendingen daarbinnen te zien en te volgen.

Een goed voorbeeld zijn de woorden die een opsomming aankondigen of duidelijk maken dat er sprake is van een voorbeeld of een verklaring.

Sommige signaalwoorden kunnen in meerdere categorieën vallen. Degene waarbij dat veel voorkomt zijn hieronder in beide categorieën opgenomen en onderstreept. Bij andere signaalwoorden komt het niet vaak voor dat ze een ander verband aangeven, maar het kan wel.

Opsomming:	en, ook, bovendien, verder, <u>eveneens</u> , dan, vervolgens, daarnaast, voorts, ten eerste ... ten tweede, zowel ... als, noch... noch, niet alleen... maar ook
Tegenstelling:	<u>maar</u> , echter, toch, daarentegen, in tegenstelling tot, daar staat tegenover dat, enerzijds ... anderzijds, desondanks, niettemin
Oorzaak – gevolg:	daardoor, door, doordat, waardoor, zodat, te danken aan, te wijten aan, het gevolg van, ten gevolge van, de oorzaak hiervan is, <u>zo</u> , <u>dus</u>
Reden – verklaring:	want, omdat, daarom, waarom, namelijk, immers, aangezien, derhalve
Doel – middel:	door middel van, met de bedoeling om, met behulp van, om te, daartoe, opdat
Toelichting / voorbeeld:	denk hierbij aan, bijvoorbeeld, <u>zo</u> , dat komt voor bij, ter illustratie, dat is het geval bij
Vergelijking:	(net) als, zoals, zo ook, evenals, <u>eveneens</u> , eenzelfde, hetzelfde / dezelfde als, in vergelijking met, vergeleken met, soortgelijke
Voorwaarde:	als, indien, mits, stel dat
Voorbehoud:	tenzij (behalve wanneer)
Conclusie:	dan ook, <u>dus</u> , aldus, hieruit volgt, concluderend
Samenvatting:	<u>dus</u> , kortom, samenvattend, alles bij elkaar genomen, om kort te gaan

Om je te helpen de opbouw van een tekst te begrijpen zijn er ook signaalzinnen. Met behulp van signaalzinnen maakt een schrijver duidelijk wat er volgt (aankondigend) of wat hij heeft behandeld (terugblikkend). Soorten en voorbeelden signaalzinnen vind je hieronder.

Aankondigend:	Ik zal hier enkele voor- en nadelen van rekeningrijden bespreken. Maar aan het systeem kleven ook enkele bezwaren. Hoe is de opmars van het toerisme te verklaren'?
Terugblikkend:	Van de besproken verklaringen lijkt de laatste me het meest aannemelijk.
Beide:	Welke conclusie kunnen we nu uit bovenstaande onderzoeksresultaten trekken?

Overige begrippen die vaak terugkomen op examens

Begrip	Definitie	Voorbeeld
Aanbeveling	Advies of voorstel voor wat iemand het beste kan doen.	"Daarom raad ik aan om jongeren maximaal één uur per dag op sociale media te laten zitten."
Afleiden uit	Op basis van informatie in de tekst tot een conclusie komen die er niet letterlijk staat, maar wel logisch volgt.	"Piet neemt zijn paraplu mee." Hieruit kun je afleiden dat het gaat regenen.
Belemmering	Iets wat iemand tegenhoudt of verhindert om iets te doen of te bereiken.	Een gebrek aan geld is een belemmering om op vakantie te gaan.
Betrouwbaarheid	Op het examen moet je bronnen en uitspraken kunnen beoordelen op betrouwbaarheid. Daarvoor kun je de uitleg "Kritisch lezen" gebruiken.	Je stelt vast dat bron 1 als informatiebron voor je beschouwing over het algemeen wat betrouwbaarder lijkt dan bron 2. Geef hiervoor twee redenen.
Bezwaar	Reden waarom je het ergens niet mee eens bent, of waarom iets niet mogelijk is.	"Het voornaamste bezwaar is dat dit plan veel te bureaucratisch is en dus veel te veel mankracht gaat kosten."
Controleerbaarheid	Feitelijke uitspraken zijn controleerbaar als je ze met je zintuigen of met meetinstrumenten kunt onderzoeken.	"Er is leven na de dood" is een niet-controleerbare uitspraak.
Houding	De manier waarop je tegen iets aankijkt. Het is dus een mening. Vaak vraagt Cito om de houding van de schrijver en moet je dus de mening van de schrijver uitzoeken.	Examenvraag: Wat is de houding van de schrijver tegenover het hedendaagse idealisme?
Interpretatie	Een interpretatie is de manier waarop je iets uit kunt leggen, verklaren of opvatten. Vaak kun je een zin op verschillende manieren interpreteren. Dan kun je die zin dus op verschillende manieren lezen en opvatten, en de schrijver kan er verschillende dingen mee hebben bedoeld.	Tekst: "De leerling keek uit het raam en zei geen woord tijdens de les." Interpretatie: Misschien voelde de leerling zich verdrietig of afwezig.

Inzake	betreft, aangaande	"Wat is het standpunt van de schrijver inzake het immigratiebeleid?" De vraag die hier dus eigenlijk wordt gesteld is: "Wat vindt de schrijver van het immigratiebeleid?"
Kenmerk <i>Voor het werkwoord kenmerken, zie typeren</i>	Iets waaraan je iets of iemand kunt herkennen, en waarmee het zich onderscheidt van iets anders. Dit kan een uiterlijk kenmerk zijn ("hij heeft rood haar"), of een eigenschap ("die jongen is heel aardig").	Een kenmerk van het hedendaagse feminisme is dat er gestreden wordt voor gelijke salarissen voor mannen en vrouwen.
Kritische lezer	De kritische lezer is iemand die de tekst heel goed leest, en daarbij ook heel kritisch naar alle argumentatie en redeneringen kijkt.	"Frans is een slechte studie, want je leert er niets." Hoe zou een kritische lezer deze manier van argumenteren kunnen typeren? a. Overhaaste generalisatie b. <i>Cirkelredenering</i> c. Verkeerde vergelijking d. Vertekenen van een standpunt
Maatschappelijk	Maatschappelijke problemen zijn problemen die effect hebben op de samenleving, of door de samenleving veroorzaakt worden. Dit kan bijvoorbeeld criminaliteit zijn, een lagere levensverwachting bij bepaalde sociale groepen of de leegstand in de dorpsstraat.	"Het maatschappelijke probleem waar we de komende jaren de meeste gevolgen van zullen ondervinden, is de vergrijzing."
Metafoor	Stijlfiguur waarbij je iets beschrijft door het te vergelijken met iets anders, zonder daarbij het woord "als" te gebruiken.	In de zin "jongeren zijn de motor van de toekomst" worden jongeren vergeleken met een motor.
Moreel	Als iets moreel is, dan is dat gebaseerd op je innerlijke gevoel van wat goed is en wat slecht is. Als je je ergens moreel toe verplicht voelt, dan doe je dat omdat je denkt dat dat het "juiste" is om te doen.	"Ze besloot niet af te kijken bij de toets, omdat ze het moreel gezien niet vond kunnen."
Oordeel	Een goed- of afkeurende uitspraak. Je vindt iets goed of slecht.	"Het eindoordeel is dat het schoolfeest niet door had mogen gaan, omdat er onvoldoende toezicht was."

Paradox	Schijnbare tegenstelling, twee dingen die elkaar lijken tegen te spreken, maar dat bij nader inzien toch niet doen.	"De zon schijnt, maar het is vrij koud." (Klinkt eerst onlogisch, maar is dat bij nader inzien niet.)
Parafraseren	In andere (eigen) woorden opschrijven of navertellen.	Originele zin: "De appeltaart was erg zoet, waardoor ik er niet van kon genieten." Parafrase: "De appeltaart smaakte te zoet voor mij, en daardoor vond ik het niet lekker."
Redenering	Een geheel van één of meer argumenten / beweringen met een conclusie . Vaak is een redenering opgebouwd uit meerdere elementen die in verband met elkaar staan. In het voorbeeld staan de elementen met elkaar in verband doordat het gevolgen van elkaar zijn.	De CO₂ uitstoot zorgt ervoor dat de temperatuur op aarde steeds hoger wordt. Daardoor smelt steeds meer water op polen, waardoor de zeespiegel stijgt, wat er weer voor zorgt dat sommige dijken doorbreken. } Argumenten CO₂ uitstoot zorgt dus voor overstromingen. } Conclusie
Spot/ironie/sarcasme	Vormen van taalgebruik waarbij iets op een spottende of omgekeerde manier wordt gezegd om een boodschap sterker, grappiger of kritischer over te brengen. Voor het examen hoef je het verschil tussen deze begrippen niet te kennen.	"Sporten is geweldig. Vooral het deel waarin je op de bank blijft zitten."
Stijlmiddel	Figuurlijk, creatief of aangedikt taalgebruik. Voorbeelden van stijlmiddelen die wel eens voorkomen op het examen zijn spot , ironie , hyperbool (= overdrijving), paradox , sarcasme en metafoor .	Hyperbool: 'Ik schaam me dood.'

Strekking	De hoofdzaak van de tekst en/of bedoeling waarmee de schrijver deze tekst schrijft.	"De strekking van deze tekst is om de lezer te informeren hoe digitalisering dagelijkse gewoontes beïnvloedt."
Suggestie	1. Als er een suggestie in de tekst wordt gewekt, wordt hiermee de impliciete boodschap van de tekst bedoeld. 2. Als de schrijver zelf een suggestie doet, geeft hij een idee.	1. Tekst: "Veel jongeren zitten urenlang achter hun scherm, terwijl hun ogen vermoeid raken en hun sociale contacten minder worden." Hier wordt de suggestie gewekt dat social media een negatieve invloed heeft op jongeren, ook al wordt dat niet expliciet gezegd. 2. "Mijn suggestie is om jongeren maximaal één uur per dag op sociale media te laten zitten."
Tegenstrijdigheid	Iets wat in strijd is met iets anders. Deze twee onderdelen zijn dus eigenlijk tegenovergesteld aan elkaar.	"De tegenstrijdigheid die zich daarbij voordoet is dat we steeds meer weten over het effect van voeding op onze gezondheid, maar dat we toch nog steeds vrij slecht eten."
Ten grondslag	De basis of oorzaak vormen van iets	"Er zijn drie ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan het feit dat een groot aantal mensen tegenwoordig obesitas heeft. Ten eerste... Ten tweede... Ten derde..."
Typeren/ kenmerken/ kenschetsen	Als je iets of iemand typeert, dan noem je er kenmerken van. Kenmerken en kenschetsen betekent hetzelfde als typeren.	"Zijn baas typeert haar als een harde werker." "Het is kenmerkend dat hij weer te laat is."